

רגע של אמת

מלחמת-שיחור היא ההליך מורכב. קשה לקבוע תאריך מדויק להתחלתו, להצביע על מאורע יחיד אחד ולומר: כאן זה התחיל.

מתי התחילה מלחמת-שיחור העברית, שהבאה לגירוש השלטון הזר מן הארץ? אפשר להצביע על שורה של מאורעות:

שלמה בנימין

על הפעולות הראשונות של "אצל נגד השלטון הספר הלבן" (1939), על פרישת אברהם (1940), על קבלת תוכנית בלסמור של דויד בן-גוריון (1941), אפשר להצביע על התעצמות הכלכלית של היישוב בימי מלחמת-העולם, על הוועד הנפשי של השואה ועוד.

אולם אם מאורע יחיד ראוי לתואר "התחלה", הרי היה זה המאורע הקשור בשמו של שלמה בנימין. **תבות על הקיר.** לא מעשהו של בנימין ושני חבריו - נסיון לפגיעה ב-אזרחים ערביים, בדרך לראש-פינה, כתגובה על פגיעה באזרחים עבריים - היה העיקרי. מעשה זה היה ונישאר שנוי במחלוקת לאומית.

גדולתו האמיתית של בנימין נגלתה אחרי המעשה - בישוב בתא הגידונים ל"מחנה" בעמוד תחת חבל-התלייה.

כל צעיר עברי בארץ וזעזע עד למעמקי נפשו. כאשר חרת בנימין על קיר תא המילים "למות או לכבוש את ההר" - הוא שלח דור שלם אל תאי המחנות.

היה זה רגע של אמת. לפתע חש כל צעיר עברי: אפשר לעמוד בקומה זקופה מול שלטון עויין. אפשר לשיר מול פני המחנה. אפשר להילחם בכוחות אויבים.

במלחמת-שיחור, כמו בכל מהפכה אחרת, האמונה קודמת לכל. באותו רגע מיס-תור, כאשר ציבור שלם מחליט שהגיעה השעה לשינוי מיסגרת היישוב - הופך שינוי זה לבלתי-נמנע. רגע מותו של בנימין היה כזה - והוא השפיע הרבה מעבר למחנה שהודדה עמו. הגיע לכל פניו היישוב.

ניצחון וירידה. השבוע מלאו 25 שנה לרגע זה. מחנה קטן של חסידים עלה אל קברו, ואל קברות שאר עולי-הגדרום. ה"ממך המחיש את גודל הניצחון - וגם את שיעור הירידה.

עצם העובדה כי הנוער הישראלי של היום שוב אינו מסוגל אף להביט את גדולת המאורע של בנימין, הוא אמת-מידה לניצחון. הונו, כי נוער זה כלל אינו יכול לתאר לעצמו, שהיה זמן, כאשר המדינה היתה ב"חוקת חלום רחוק, וכאשר היה צורך למות כדי להוכיח שהחלום הוא מציאות.

הזד השני של המטבע התגלם בדמותו של האיש שבירך את הבאים בשם המדינה, על דעתם ובהסכמתם של חברי בנימין. היה זה לא אחר מאשר תהי-השר יצחק רפאל.

קשה לתאר ניגוד הותך יותר מאשר ה"תהום המפרידה בין יצחק רפאל (48) לבין שלמה בנימין, שגודל פחות משנה לפני. הופעת רפאל במעמד זה, שימשה זכור רח לך כי אכן עברו רק 25 שנים קצרות בין פרשת בנימין ופרשת-רפאל - בין "למות או לכבוש את ההר" לבין "לחיות ולעשות קאריירה".

תולדות

המשך הדרך

שאלה: לאן טס פראנץ-יוזף שטראוס, אחר רי שנפרד בלבביות ממשעו פרס? תשובה: לפרס. שאלה: מה הוא עשה שם? תשובה: הוא השתתף בישיבה של האקדמיה המערבית.

שאלה: מה זאת האקדמיה המערבית? תשובה: אירגון ניאורצאי, המטפח למח"מה בברית-המועצות, לשם שמירה על ה"הרבות המערבית" - סיסמות שנלקחו ישר ממילון ה"ס". שאלה: מי האיש הבלוט ביותר באירגון זה?

תשובה: אוטו סקווצני, הקצין הנאצי ה"מפורסם, משחררו של מוסוליני, הדמות ה"הצדקה

מרכזית ביותר בכל האירגונים והעיסקות של הניאורצאים הגרמניים.

מפלגות

המזרחי הפרוע

מעולם לא היה כער כה תהומי בין ה"מליצות לבין המציאות. בערב הפתיחה של ועדת המפד"ל בהיכל התרבות פרחו סיסמיות נשגבות על טיהר ויושר, על ערכי-הרוח והתרבות, על דת וקדושה. בנאומו-הפתיחה שלו העמיד מנהיג המפלגה, השר משה חיים שפירא, את המפלגה הדתית-הלאומית כמפלגה היחידה במדינה המוספיה לשאת על שכמה אידיאלים נאצל. ה"ה הצביע על "הרקנות והפשע שפשו בו מתנה החילוני", נופך אצבעו מול הנוער שאינו חובש כיפות, והזהיר מפני הסכנות הצפויות מנער זה לעתיד המדינה. לעומת זאת הירבה להתפאר ב"נער החלוצי הדתי, המקדש שם שמים בכל הופעותיו". אך כבר למחרת היום נאלץ השר עצמו להפנות לעבר הנוער שלו קריאות גנאי ו"דברי-מסר חריפים. הנוער, מצידו, ניסה להשתיק את דברי השר, ואחד ממנהיגי המשמרת הצעירה של המפלגה אף קבע מעל במת הוועידה: "בהנהגת המפלגה יושבים נבלים ברשות התורה".

ברטיסביצ'ר בכסף. הוועידה, שדיוניה המשיכים עברו למלון שרתון, היא הוועידה ה"13 של הפועל-המזרחי, והשניה של ה"מפד"ל. 1100 הצירים שלה, שבאו בעיקר מקרב ישראל השניה, לא נבחרו על-ידי חברי המפלגה, כי לא נערכו בחירות. הסכמים פנימיים בין ראשי המפלגה בתל-אביב קבעו מספר צירים לכל סניף, וכרטיסי-הציר חולקו בין עסקני המפלגה בסניפים. בעיקר זכו בהם אנשי המנגנון.

חלוקה זו גרמה לכך, שכמה אישים מרכזיים במפלגה נאלצו להשתתף בוועידה כ"משקיפים, מבלי שתהיה להם זכות להשתתף בהצבעות. למעמד כזה נדחקו בין ה"שאר, נציגי המפלגה בהנהלת הסיכנות, של מה זמן שראג, ועורכו של יומון המפלגה גה הצופה. שבבאי דינאל. סגן השר יצחק רפאל צריך היה להבטיח את זכותו כציר בחסדם של העסקנים בסניף כרטיס-בא, ו"אילו השר ד"ר יוסף בורג נבחר כציר ה"קיבוצים הדתיים בעמק בית-שאן.

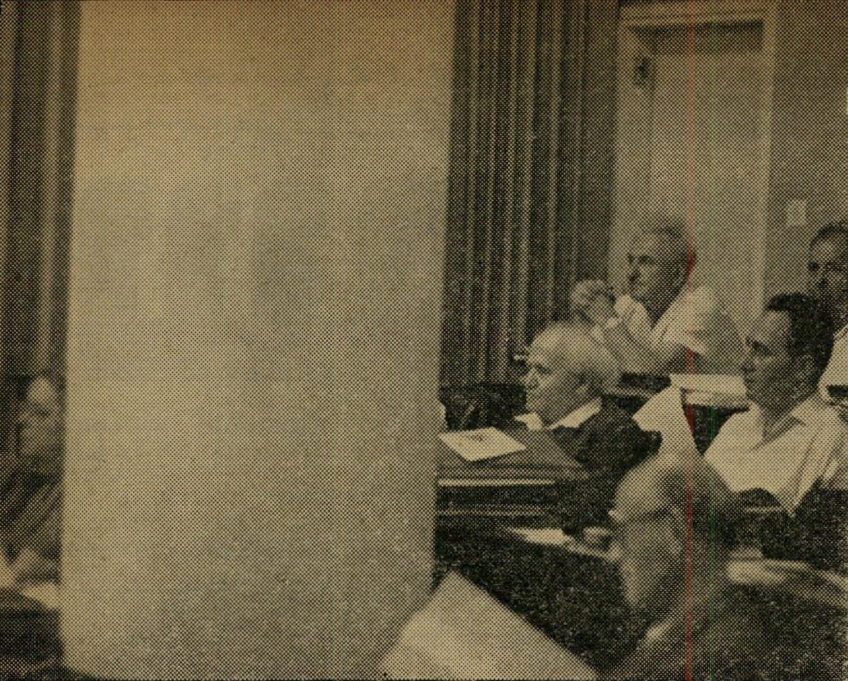
מספר העסקנים הרכזיים, אשר ברגע זה אחרון הבורר שלא יקבלו זכות-הצבעה בוועידה, היה מדיהם. בלתי-כרייה נאלצו ראשי המפלגה לשלם לכמה מן הפעילים באורי-יהודה ובסלמה, שזכו בכרטיסי-ציר, סכומים של מאות לירות כדי שיחתרו על כרטיסי-הם לטובת נציגים מדור המיינסים של ה"פועל המזרחי, עסקנים השייכים למפלגה מזה 45 שנה.

מורד הצעירים. חלוקת הצירים יצרה מבוכה בוועידה. עד כה נחלקו הכוחות ב"תוך המפלגה לשלוש או ארבע סיעות אר-ציות; עתה הופיע כל סניף כסיעה בפני עצמה. לא שפירא נידמה היה כי מצב זה רצוי, יאפשר לעורכי לגלג את הוועידה ב"רצונם. הוא סמך על ידי-מינו, ח"כ בנימין שחר, שייצע למצוא את הלשון המאמינה לכל קבוצה ולהביא לידו כך שבהצבעות חשובות יתאחדו כל הקבוצות הוועידה ל"מתנה אחד גדול, שיתייצב מאחורי השר.

מכך בדיוק חששו חברי סיעת חמינפה, שבראשה עומדים שר הסעד ד"ר יוסף בורג וח"כ משה אונא. הם תבעו להוסיף ולקיים בוועידה שתיים או שלוש סיעות מוגדרות, על-ידי כך, שכל ציר יידרש להודות עם אחת הסיעות המוכרות.

אנשי שפירא התנגדו בתוקף. הם חששו כי הודעות הצירים עם סיעה זו או אחרת עלולה ליצור מוקדי-כוח מאוחדים, שעליהם לא יוכלו להשתלט. בנימין שחר העדיף לקנות בקמעונות את קולות הצירים, ולא לעמוד בפני סיעות גדולות ומגובשות, ש"יתבעו לחבריהן חלק נכבד יותר מן העונה ומן הביזה. תוך כדי ויכוח על נקודה זו פרץ מרד הצעירים. המשמרת הצעירה של המפלגה, המונהגת בידי קבוצת עורכי-ידו צעירים מירושלים ומתל-אביב, החליטה ל"הוכיח לזקנים כי אינה משלימה עם הקנ"ו ניות המתנהלות מאחורי הקלעים, בין שתי (המשך בעמוד 10)

* המושג נבל ברשות התורה נטבע על-ידי משה ברוחמן, הרמב"ם, שקבע כי יכול אדם להיות גב ונואף, מועל בקודש ומחלל שבת, מבלי שיפגע במיצות התורה-עליונית. כך שתמיד ידע לנצל פרצות בחוקי התורה. אחד כזה, אמר החכם שחי בראשית המאה ה"13, הוא נבל ברשות התורה.

ח"כים מן השורה

שמעון פרס ודויד בן-גוריון יושבים במושב הח"כים המפא"י, שעה שאשכול מציג את מתי שלתו החדשה. היה זה כתום שבוט, בו ניסה שמעון פרס לארגן את הצעירים להפיק-נגד.

מונהיגי ימים אחרי שדויד בן-גוריון הגיש את התפטרותו, קם לוי אשכול בכנסת והודיע: ישנה ממשלה חדשה. המעבר מתקופה היסטורית אחת לתקופה חדשה ארך בדיוק 200 שעות.

הממשלה החדשה, בראשותו של לוי אשכול, לא היתה שונה כמעט מקודמתה בהרכב חבריה, ואף לא בקהייה-הסוד המוצהרים שלה. אבל קשה היה להשתתף עם הממשלה היוצאת. דויד בן-גוריון איננו עומד בראש הממשלה, לצערי הרב, הכרוי אשכול, והפליג בשבחים לבן-גוריון. מעמד שדחה את ח"כ הוות ד"ר יוסף שופמן להתלוצץ באוזני צלם עיתונות: "אתה רוצה לצלם אותי ואת אשכול בוכים על התפטרות בן-גוריון?"

המשמות שהוגדרו על-ידי אשכול היו אותן משמיות שעליהן דיבר כל השנים דויד בן-גוריון. אך הנימה היתה אחרת. פה ושם השתנו גם מילים חשובות. בדברו על המערך הבטחוני של ישראל, אף השמיע אשכול מלה שלא נשמעה עד כה משפתים רשמיות. הוא דיבר על שלום "במרחב".

אולם, גם בשעה שהיה ברור כי לוי אשכול - בשותפות הדוקה עם גולדה מאיר - הוא שדחה את בן-גוריון החוצה, קשה היה לקבוע מה תהיה דמותה של מהפכתו. קשה היה גם לדעת מה יהיה ארך חייה של הממשלה, אותה הצליח להקים במהירות-שיא. כבר בשעה שהח"כים התכוננו להרים את ידיהם בעד ונגד מתן אימון בכפי-שלט אשכול, היה ברור כי אין זו אלא ממשלת-מעבר, לקראת שלבים הרבה יותר קיצוניים.

השאלה היתה: קיצוניים - לאיזה כיוון?

יוון אחד מוביל בדרך בה בחרו אשכול ושותפיו - הדרך שהביאה לסילוק בן-גוריון. זהו כיוון שרבים מאוד במדינה ייחלו לו, ואשר ההגיון קבע כי יש ללכת בו. אפשר להגדרו במילה אחת, אשר אורכה מעיד על אורך המשמה: דהי-בן-גוריוניזציה של מערכות השלטון. שהרי לא די בכך שדויד בן-גוריון עצמו אולץ להתפטר. אשכול ושותפיו, שחפצי את בן-גוריון לכה, לא התכוננו לסלק את הזקן מפני שלא מצא חן בעיניהם; כי אם מפני שתחת חסותו, ובעודו בחיים, השתלט שמעון פרס על עמדות של-טוניות במספר גדל והולך. חייב ההגיון הפוליטי להסיק: אם סילקו את בן-גוריון בגלל פרס, הכרח שישלקו גם את פרס.

סילוק זה, כפי שהסתבר, מתורני השבוע האחרון, עשוי להתבצע בכמה שלבים: ● פרס יושאר בתפקידו, כסגן שר-הבטחון. אולם תחת לוי אשכול, שוב לא ייהנה מאותו חופש בלתי-מוגבל שהיה לו בימי בן-גוריון. ציני השר החדש יהיו פקחות אחר תמרונים וקנוניותיו.

● מפא"י ואחזות-העבודה יתאחדו. צעד זה יהיה הצעד המכריע במלחמת זקני מפא"י נגד עריה-החצר של דויד בן-גוריון. הוא יכניס למפא"י שיכבת-גיל שלמה, אשר יכולה להתחרות בצעירים בהגילה והן בתכונותיה הביצועיות. במפלגה המאוחדת, ויכל אשכול למסר לידי ישראל גלילי את תיק הבטחון, מבלי שאיש ימצא פסול בכך. שהרי גלילי היה סגן שר-הבטחון הראשון, בעיצומה של מלחמת-העצמאות - כאשר לוי אשכול עצמו היה מנהלו הכללי הראשון של משרד-הבטחון.

הכמיהה לאיחוד זה חוקה-למדי, הן בתוך אחדות-העבודה והן בתוך מפא"י. לרבים בשתי המפלגות ניראה, כי הגיעה העת להחזיר את הסיעה שעזבה את מפא"י ב"1944 כדי לייסד מפלגה חדשה. מה עוד, ששיבת אחדות-העבודה למפא"י תוציא מידי פרס ודין את המונופולין על ענייני בטחון; שכן לאחדות-העבודה שורה ארוכה של אלופים משלה.

● ייעשה נסיון לצרף גם את מפא"י למעגל השלטון, אם על-ידי איחוד מקיף של שלוש מפלגות הפועלים, אם על-ידי הכללתה בקואליציה הממשלתית. יתכן גם, שצעד זה יגרור את הוצאת הדתיים מן הקואליציה - דבר שזולמן ארן וכמה מחבריו בצמרת החתיים קים מטיפים לו מזה שנים. לדעת ותיקים אלה, כניעתו של דויד בן-גוריון לסחטנות הדתית הצניית היתה אחת הגורמים העיקריים להריסת מוראל המפלגה. צירופו של ארן לממשלה, על אף איבתו הלוהטת של מזכיר הסתדרות המורים שלום לוי, מעידה על המישקל שלוי אשכול עשוי לייחס לדעות של ארן וחבריו הזקנים.

הפיכה נגדית

יומת, כמוכן, האפשרות השניה: ההמשלה החדשה תהיה שלב-מעבר לפני פניה לקיצוניות ההפוכה. כלומר: שאחרי ההפיכה של הזקנים, תבוא הפיכה-נגדית של פרס ודין, שתסלק את אשכול והזקנים מן השלטון.

להגשמת אפשרות זו עבד שמעון פרס במלוא הקיטור, משך כל אותם שמונה-יחצי ימים. הידיעה על התפטרות בן-גוריון הוברקה לשמעון פרס שעשה שצוד היה שקוע במסע הניצחון וההתפארות של בפאריס. הוא עלה על המטוס הראשון לישראל, נחת אותו לילה בלוד, למחרת מיתר לירושלים. "למסור דויה לשר-הבטחון על נסיעתו האחרונה". פרס לא הסתיר את אכזבתו מן הצורה בה הסתלק בן-גוריון, הוא לקח אומנם בחשבון גיוס כוה - אך תמיד חשב עליו במונחים של העברה מסודרת של הירושה. ואילו בהגישו קשות התפטרותו בהעדר פרס מן הארץ, ומבלי להודיעו כלל על כך, חיבל בן-גוריון קשות בנער-חסותו. פרס הבחיר לבן-גוריון כי אינו רואה כל מוצא, אלא שגם הוא יסתלק, ועימו כמה מעורריו הבכירים במערכת הבטחון - דבר שהיה מכה הדום